

Utviklingsredegjørelse 2015 – del 2

Gjennomgangen av tilbudsstrukturen er hovedtemaet for utviklingsredegjørelsen 2015. Utdanningsdirektoratet har bedt de faglige rådene om å levere denne redegjørelsen i to deler. De faglige rådene leverte delrapport 1 i oktober 2015. De fleste rådene har vurdert samtlige lærefag/yrkeskompetanefag og besvart spørsmålene direktoratet førte opp i bestillingen av del 1. Vi oversender herved bestillingen av delrapport 2 til Faglig råd for design og håndverk.

Hva skal delrapport 2 inneholde?

Den andre delrapporten skal leveres innen 15. april 2016. I denne rapporten skal dere vurdere konsekvensene av analysene dere presenterte i del 1 og foreslå endringer i tilbudsstrukturen. I det følgende vil vi presentere våre refleksjoner og oppfølgingsspørsmål til vurderingene dere har gjort i del 1, og vi ber dere ta hensyn til disse i det videre arbeidet. Det er imidlertid rådet selv som avgjør rådets hovedfokus.

Vi ber dere om å vurdere antall lærekontrakter i hvert fag opp mot antall sysselsatte i bransjen, og si noe om hvor stor potensialet er for å øke andelen fagarbeidere i bransjen.

Vi er i gang med å oppsummere del 1 av utviklingsredegjørelsene for alle råd, og i den forbindelse kan det komme flere oppfølgingsspørsmål eller kommentarer. Dere vil få tilgang til rapporter fra de yrkesfaglige utvalgene etter 1. mars 2016, og vi ber dere om å vurdere funn og anbefalinger i disse rapportene som angår fagene i utdanningsprogrammet deres.

Oppfølgingsspørsmål til Faglig råd for design og håndverk

Utviklingsredegjørelsens del 1 fra FRDH gir et godt innblikk i situasjonen i fagene i utdanningsprogrammet og er et godt utgangspunkt for videre arbeid.

Vi minner om at utdanningsprogrammet for design og håndverk er ett av fire utdanningsprogram som er løftet fram i Meld. St. 20 «*På rett vei*» og som er prioritert i gjennomgangen av tilbudsstrukturen. Det er stor interesse for design og håndverk fra ulike hold, og det er forventet at gjennomgangen av tilbudsstrukturen skal bidra til å finne en løsning på de utfordringene i utdanningsprogrammet som er kjent gjennom statistikk, forskning og rådets utviklingsredegjørelser. Det er viktig at rådet argumenterer godt for sine anbefalinger enten det er forslag til endringer eller anbefalinger om ikke å gjøre endringer.

I del 1 av utviklingsredegjørelsen konstaterer rådet at det er et behov for fagene i utdanningsprogrammet i arbeidslivet. Likevel viser statistikken at det er få søkere og at flere av utdanningene tilbys ved et fåtall skoler. Strukturelle endringer i arbeidslivet framheves som grunner til at fagene marginaliseres. I prosessen videre blir det viktig å vurdere om noe kan gjøres for å bedre situasjonen. Hva gjør bransjene selv for å styrke sin posisjon? Gitt at rammebetingelsene fortsetter som i dag, er utdanningstilbudet vi har fortsatt et godt tilbud?

De små verneverdige fagene utgjør en stor andel av fagene i design og håndverk. Det er en egen prosess for disse fagene i gjennomgangen av tilbudsstrukturen. Hva som skjer med fagene vil ha stor

betydning for utdanningsprogrammet for øvrig. For å gi rådet noe mer tid til å jobbe fram anbefalinger for de verneverdige fagene, foreslår vi en prosess for del 2 der FRDH deler opp del 2 av utviklingsredegjørelsen i to deler:

- Del 2.1 omhandler fagene som ikke er verneverdige, denne leveres innen 15. april
- Del 2.2 omhandler de små verneverdige fagene og leveres innen 15. mai.

Vi ser at FRDH vil berøres spesielt sterkt av anbefalingene fra utvalget for immateriell kulturarv og verneverdige fag og ser det derfor som hensiktsmessig at rådet får god tid til å sette seg inn i rapporten. Samtidig anser vi det lite hensiktsmessig at rådet og utvalget jobber med samme problemstillinger parallellt. Vi anbefaler likevel at rådet etablerer kontakt med yrkesfaglig utvalg for immateriell kulturarv og verneverdige fag for å ha noen felles diskusjoner fram mot utvalgets leveringsfrist.

Som tidligere nevnt er mange av fagene i design og håndverk små og tilbys kun ved et fåtall skoler. Norge er et langstrakt land med få innbyggere og små bedrifter. Skal utdanningssystemet tilpasses denne virkeligheten eller er det behov for nye løsninger? Rådet har tidligere løftet forslag om regionale utdanningssentre og et styrket tilbud til voksne innenfor de små verneverdige fagene. Når rådet skal arbeide videre med de verneverdige fagene, er det ønskelig at rådet ser videre på løsninger som ser på hele landet under ett. Er det for eksempel formålstjenlig at alle små fag skal tilbys i hele landet?

De samiske fagene er en del av de verneverdige fagene, men har samtidig egne problemstillinger. Rådet bør vurdere om diskusjonene som gjelder de verneverdige fagene også er relevante for det samiske eller om det bør settes ned en egen arbeidsgruppe som arbeider med disse utdanningene spesielt.

FRDH hadde flere forslag i utviklingsredegjørelsen fra 2013. Noen av disse er sendt inn som formelle forslag til Udir, andre ikke. I bestillingen av utviklingsredegjørelsen som ble sendt til rådet våren 2015 nevner vi synkende rekruttering som en utfordring vi ønsker at dere ser nærmere på. Vi er kjent med at dere ønsker å se på nye modeller for utdanningsprogrammet, med både utvidet opplæring i skole, gjennomgang av Vg1 læreplanen, deling av Vg1 og ulike Vg2, mulige nye fag og endring av navn på utdanningsprogrammet. Dere nevner også viktigheten av et godt samarbeid mellom skole og bedrift. Her mener dere at for å bidra til å heve statusen for håndverksfag bør alle parter innen opplæring ha et sterkere fokus på fag- og fagutøvelse. Dette vil bidra til at flere unge søker seg til programfagene for å utdanne seg til håndverkere og fagarbeidere. Rekruttering av flere lærebedrifter innen utdanningsprogrammet blir viktig fremover, slik at ikke påbygging til generell studiekompetanse eller Vg3-tilbud i skole blir alternativer som benyttes i større grad enn opplæring i bedrift. I del 2 av utviklingsredegjørelsen 2015/2016 ønsker vi at dere tar opp igjen og drøfter videre disse forslagene og eventuelt belyser om det har skjedd endringer siden 2013.

Vi oppfordrer rådet til å samarbeide med FRTIP og FRBA for de fagene der det er aktuelt. I tillegg anbefaler vi at rådet i en tidlig fase etablerer et samarbeid med FRMK for å se på endringene som kommer knyttet til innplassering av lærefagene i MK, og hvordan dette vil påvirke tilbudsstrukturen for DH og MK.

Når det gjelder de enkelte fagene har vi følgende tilbakemeldinger:

Aktivitørfaget:

Rådet konkluderer i del 1 med at faget har relevans i arbeidslivet. Samtidig ser vi at det er få skoletilbud og det tegnes få lærekontrakter i faget. Til tross for politiske signaler om at faget er viktig, følges dette ikke opp lokalt med stillinger og læreplasser i kommunene. Hva skal gjøres for å stoppe

den nedgangen i søkningen til faget? Hvordan kan faget utvikles slik at det blir mer attraktivt for kommunene? Mener rådet det er mulig å endre utviklingen gitt kommunenes økonomi og prioriteringer?

Blomsterdekoratørfaget:

Faget er blant de største i utdanningsprogrammet. Men, søkningen er synkende og dere skriver at i enkelte fylker er det mangel på kvalifiserte søkere til faget. Dagligvare, bensinstasjoner og lignende overtar mye av blomstersalget. Er det behov for økt rekruttering til faget? Hva gjøres i bransjen for å styrke faghandelens posisjon i blomsterhandelen?

Frisørfaget:

Rådet skriver at frisørfaget er etterspurt og verdsatt i arbeidslivet. Faget er det største faget i utdanningsprogrammet målt i antall lærekontrakter, og et viktig fag i design og håndverk. Vi anbefaler at dere jobber videre med de utfordringene dere har skissert for faget. Forholdet til private opplæringstilbud er spesielt interessant.

Gullsmed:

Dere skriver at gullsmedfaget har egne utfordringer med lærlingordningen, at det er for lite praksis i dagens modell og at det kan være ønskelig å splitte faget. Vi ønsker at dere jobber videre med disse utfordringene og utarbeider konkrete forslag til hvordan utdanningen kan styrkes.

Kjole- og draktsyerfaget:

Faget har hatt en gledelig oppgang i antall lærekontrakter, men er fortsatt et lite fag. Mange elever får ikke læreplass og overgangen til påbygging til generell studiekompetanse er stor. Dere skriver at svennebrevet er nødvendig både som en selvstendig utdanning og som grunnlag for utdanninger innen design i tekstile fagområder. Kan man gjøre endringer som bidrar til at faget i større grad fyller denne doble funksjonen? Det er en utfordring for lærlingordningen at mange av bedriftene i faget er enkeltpersonforetak. Hva mener rådet dette betyr for utdanningen? Hva må gjøres for å sikre at flere av elevene på Vg2 design og tekstil ender opp med sluttkompetanse i faget? Vi opplever at tilbakemeldingen fra en stor andel av fagene som ligger under Vg2 design og tekstil er at elevene ikke lærer det bransjen opplever som grunnleggende innen faget på skolen. Hva kan gjøres for å bedre kvaliteten i opplæringen og i større grad møte bransjens behov? Bør utdanningen endres så den i større grad blir grunnlag for rekruttering til videre utdanning?

Komposittbåtbyggerfaget:

Dere skisserer utfordringer og forslag til løsninger for faget. Vi ønsker at dere jobber videre med dette. Vi vil også oppfordre rådet til å se faget i relasjon til forsøket med Vg2 plast og kompositt i Buskerud fylkeskommune.

Møbelsnekker:

Møbelsnekkerfaget er et godt etablert fag med tradisjon for lærlingordning. Rådet peker på flere utfordringer for møbelsnekkerfaget. Disse har vært kjent over tid, og rådet har på trappene et samarbeid med FRBA og FRTIP. Bransjen melder at utdanningssystemet ikke gir bransjen det antall lærlinger de ønsker og at kvaliteten på opplæringen ikke er god nok. Vi anbefaler at dere arbeider videre med problemstillingene i møbelsnekkerfaget.

Profileringsdesignfaget:

Faget er relativt nytt og utviklingen ser ut til å gå i riktig retning, selv om økningen i antall lærekontrakter er lavere enn man kunne ønske. Endringene i utdanningsprogrammet medier og kommunikasjon og eventuelle endringer i de grafiske fagene i TIP vil kunne være interessante for profileringsdesignfaget. Vi anbefaler at dere følger med på dette og kommer med anbefalinger om eventuelle endringer i lys av de andre utdanningstilbudene.

Interiør- og utstillingsdesign:

Yrkeskompetanse som interiørkonsulent og utstillingsdesigner fås etter 3 år i skole. Vg2 interiør og utstillingsdesign rekrutterer en betydelig andel av elevene på design og håndverk, men det er usikkert hva elevene gjør etter endt utdanning og hvorvidt utdanningen er etterspurt i arbeidslivet. I utviklingsredegjørelsen kommer dere med spennende refleksjoner og mulige forslag. Kan man i større grad knytte fagene opp mot en bransje? Hvordan kan utdanningen gjøres mer etterspurt i arbeidslivet? Vi ber dere vurdere både innhold og ulike modeller for fagene, drøfte fordeler og ulemper og komme med konkrete endringsforslag.

Pianostemmerfaget:

Det er et behov for rekruttering til faget, men det finnes per i dag ikke et skoletilbud. Dere foreslår å ikke gjøre noe med faget på det nåværende tidspunkt, men avvente den prosessen NPTF har med NMH. Vi anbefaler at dere følger med på prosessen og eventuelt vurderer alternative forslag for utdanningen.

Husk dokumentasjon!

Dere må begrunne og dokumentere alle endringsforslag dere fremmer i utviklingsredegjørelsen. Myndighetene og arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene har tidligere blitt enige om hvilke dokumentasjons- og utredningskrav som skal stilles til dem som ønsker å sende inn endringsforslag. Alle endringsforslag skal så langt det er mulig inneholde:

- problembeskrivelse som omfatter
 - hva problemstillingen består i
 - antall mennesker som er berørt av problemet/problemene
 - refleksjoner rundt årsaker (struktur/prosess)
 - grunnen til at dere ønsker å ta saken videre til myndighetene
- vurdering av alternative løsninger
- analyse og vurdering av antatte vesentlige konsekvenser av endringen dere foreslår
- økonomiske og administrative konsekvenser for statlig og fylkeskommunal forvaltning samt for private (næringsvirksomhet og enkeltpersoner)

En beskrivelse av kravene finner dere i retningslinjene for samarbeidet mellom SRY, de faglige rådene og Udir.